

3. עולם האמת

בפתח

שכבה בוגרת

הרציונאל

התורה מצווה אותנו "וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכֵי" (דברים כ"ח, ט'). כדי להתקרב לה' עלינו ללכת בדרכיו וללמוד ממידותיו. "מה הקב"ה נקרא רחום – אף אתה היה רחום" (ספרי, עקב מ"ט). מפסוק זה לומדים לדבוק במידותיו של הקב"ה, ובמיוחד בעיקרית שבהן – אמת. שבת נ"ה, ע"א: "חותמו של הקב"ה אמת". האמת היא חותם הכול. החותמת בסוף היא זו שמאשרת את כל מה שכתוב לפניו. ואם חותמו של הקב"ה אמת – הרי שמי שרוצה לדבוק במידותיו של הקב"ה צריך להקפיד במיוחד על מצווה זו.

ספר החינוך, מצווה ע"ד: "שורש המצווה ידוע, כי השקר נתעב ונאלח בעיני הכול, אין דבר מאוס ממנו... מפני שהשם יתברך אל אמת וכל אשר אתו אמת, ואין הברכה מצויה וחלה אלא במתדמים אליו במעשיהם, להיותם אמיתיים כמו שהוא אל אמת... ועל כן הזהירנו התורה להרחיק מן השקר הרבה, כמו שכתוב: 'מדבר שקר תרחק'. והנה הזכירה בו לשון ריחוק לרוב מיאוסו מה שלא הזכירה כן בכל שאר האזהרות, ומצד הריחוק הזהירנו שלא נטה אוזננו כלל לשום דבר שנחשוב שהוא שקר, ואף על פי שאין אנו יודעין בבריא שיהא אותו הדבר שקר, כמו שאמרו חז"ל (חולין מ"ד ע"ב): 'הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו...'. ה"חזון איש" (ספר "אמונה וביטחון" ד', י"ג) כותב: "גנות השקר אינה בגלל המרמה שבה... ברמותו את רעהו, אלא אף השינוי (הסטייה מהאמת) בסיפור דברים של מה בכך – בשם שקר יכונה ובכלל עוון השקר הוא".

השיעור הזה נועד לתת לתלמידים מבט כולל עד כמה חמור הוא לחיות בשקר. השיעור מובנה בהדרגה – בהתחלה נבין כי העולם שלנו מבוסס על יושר, על אמת ועל אמון הדדי וכי אי אפשר לחיות בעולם של שקר. לאחר מכן נסקור את נזקי השקר דרך התנ"ך, ונסיים בנימה אופטימית (בזכות פינוקיו...) ש"אם אתה מאמין שיכולים לקלקל – תאמין שיכולים לתקן". חשוב שנתחזק ונדע שתמיד אפשר לשוב ולתקן ולדבר רק אמת.

מטרות

- התלמידים יבינו שאי אפשר לחיות בעולם שאינו מבוסס על אמת.
- התלמידים ילמדו על נזקי השקר ועל תוצאותיו ההרסניות.
- התלמידים יפנימו שגם אם קלקלנו ומעדנו באמת – תמיד אפשר לשוב ולתקן.

ההכנות הנדרשות

- יש לצלם את הפתקים בנספח 1 ולגזור כל פתק בנפרד.

מבנה השיעור

בע"ה
 יושר ואמת, שכבה בוגרת
 שיעור 3, בפתח, עולם האמת
 מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

פתיחה: חיים שכאלה... (מליאה)
 שלב א': שקר בתורה (קבוצות + מליאה)
 שלב ב': לשקר אין רגליים (מליאה)
 סיכום: פינוקיו (מליאה)

מהלך השיעור:

פתיחה: חיים שכאלה... (מליאה)

- נחלק לכל אחד מהתלמידים פתק (נספח 1).
- נבקש לקרוא בשקט את הפתק.
- נסביר: כל פתק ממוספר במספר מסוים, ובנוסף כתוב עליו א' או ב'. כל אחד קיבל חצי משפט. הוא צריך להקריא אותו בתורו. מתחיל 1א', ממשיך ב'1'. אחר כך 2א' ומיד אחריו 2ב' וכן הלאה. כל הפתקים יחד יוצרים סיפור.
- נתחיל בהקראה. כל אחד בתורו יקריא את הפתק שלו.
- נשאל את התלמידים: מה היה מוזר בסיפור שקראנו?
- נשמע את תשובות התלמידים.
- נסכם: הסיפור כולו מבוסס על שקר. אי אפשר היה לסמוך על אף אחד וגם לא לתכנן כלום. הסרט לא היה בזמן שפורסם שיהיה, סבא וסבתא לא הגיעו לביקור וכולם התאכזבו, הישיבה בוטלה כי אבא סתם אמר שיהיה בבית בשעה הזו, לא היה לחם וחלב כי הילד בזבז את הכסף ועוד שיקר על כך וכן הלאה.
- נשאל את התלמידים: האם אפשר לחיות בעולם כזה? האם אנחנו רוצים לחיות בעולם כזה?
- נאמר: העולם שלנו מבוסס על אמת. אנו סומכים על האדם שמולנו ומתנהגים בהתאם למה שהוא אומר בלי לברר בכל פעם אם הוא אכן דובר אמת.

שלב א': שקר בתורה (מליאה + קבוצות)

- נכתוב על הלוח "תיבת נוח", "אחי יוסף", "מרגלים".
- נאמר לתלמידים: כל אחד מהדברים הללו קשור לשקר ולתוצאותיו ההרסניות. כעת נתחלק לקבוצות. כל קבוצה תקבל כרטיס מידע ותגלה מה הקשר בין הכותרת לשקר ואיזה שקר היה בסיפור שלה.

תיבת נח (על פי ילקוט שמעוני לפרשת "נח"):

כשהביא הקב"ה מבול על העולם – ציווה על נח שיבנה תיבה ויכניס אליה זוגות-זוגות מכל היקום כדי לשמור עליהם שלא ייכחדו במבול. בא השקר להיכנס לתיבה. אמר לו נח: אינך יכול להיכנס מפני שאתה לבד, והקב"ה הורה לי להכניס רק זוגות. הלך השקר עצוב. חשב נח שבכך תם העניין, אך השקר לא ויתר.

חיפש לו השקר בת זוג שעמה יוכל להיכנס אל התיבה. מצא את פחתא – נזק, אסון. הסכימה פחתא להינשא לשקר, בתנאי שתיקח את כל רווחיו. וכך נכנסו פחתא ושקר אל התיבה ושרדו את המבול.

ומאז ועד עולם כל מקום שהולך השקר – באה איתו פחתא ודואגת שלא יהיה רווח מהשקר, ואם יש – היא מיד דואגת לאיזה אסון כדי שייעלמו כל הרווחים...

- כיצד קשור השקר לתיבת נח?
- איזה דבר שלילי אפשר ללמוד מהסיפור הזה על השקר?

אחי יוסף:

סיפור אחי יוסף הוא סיפור של שקר מתגלגל, שמוליד עוד שקר ועוד אחד וכן הלאה. כשהחליטו אחי יוסף להתנכל לו ולזרוק אותו לבור הם היו זקוקים לסיפור כיסוי כלשהו שיספרו יעקב אביהם. טבלו האחים את כתונת יוסף בדם שעיר והביאו ליעקב כדי שיחשוב שיוסף נטרף. השקר הזה הוביל את אחי יוסף לחיות בשקר: יעקב התאבל על בנו ימים רבים ומיאן להינחם. אף אחד מהאחים לא העז לגלות לו את האמת ואף אחד מהם לא ידע מה עלה בגורלו לאחר מכירתו. גם אחרי שירדו האחים למצרים, ויוסף נגלה אליהם – היו צריכים האחים לשקר לו. כשיעקב נפטר חששו האחים שיוסף יתנכל להם וישמור להם טינה על מכירתו. לכן שיקרו ואמרו שיעקב ציווה לפני מותו שיוסף ימחל על מכירתו ולא יפגע בהם לרעה. כך רואים ששקר מוביל לשקר נוסף. מי שמתחיל בשקר אחד אינו יודע כיצד הוא יתגלגל ולאן העניין יתפתח.

- כיצד קשור השקר לסיפור יוסף ואחיו?
- איזה דבר שלילי אפשר ללמוד מהסיפור הזה על השקר?

המרגלים:

עם ישראל ביקש לשלוח מרגלים לארץ ישראל כדי לוודא שהם נכנסים לארץ טובה. הלכו המרגלים 40 יום ו-40 לילה ותררו את הארץ. הם ראו ארץ טובה, אך פירשו את מה שראו בצורה לא טובה.

חזרו המרגלים לעם ישראל ואמרו להם: "בָּאֵנוּ אֶל הָאָרֶץ... וְגַם זָבַת חֵלֶב וְדָבַשׁ הוּא, וְזֶה פְּרִיָּהּ. אָפֶס כִּי עַז הָעַם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ, וְהָעָרִים בְּצֻרֹת גְּדֹלֹת מְאֹד, וְגַם יְלָדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם... לֹא נוּכַל לַעֲלֹת אֶל-הָעַם כִּי חָזַק הוּא מִמֶּנּוּ. וַיִּצְיָאוּ דַבַּת הָאָרֶץ... הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֲתָהּ, אָרֶץ אֲכָלֹת יוֹשְׁבֵיהָ הוּא, וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ, אֲנִישֵׁי מַדּוּת... וְשָׁם רָאִינוּ אֶת הַנְּפִילִים..." (במדבר י"ג, כ"ז-ל"ג).

המרגלים פתחו בדבר אמת, והוסיפו פירוש שקרי משלהם למציאות הטובה שראו. תוצאות השקר שלהם – נדודים של עם שלם במשך 40 שנה במדבר...

○ כיצד קשור השקר לסיפור המרגלים?
 ○ איזה דבר שלילי אפשר ללמוד מהסיפור הזה על השקר?

- נערוך סבב בין הקבוצות. כל קבוצה תתמצת את המידע בכרטיס שלה ותענה על שתי השאלות המופיעות בתחתית הכרטיס.
- נרשום על הלוח כותרת "נוקי השקר" ומתחניה את כל הנוקים העולים מן הקבוצות:
 - השקר לא מחזיק מעמד (תיבת נח).
 - שקר מוביל לשקרים נוספים (יוסף ואחיו).
 - שקר מזיק למספר ולסביבתו (מרגלים).
- נבקש מהתלמידים להעלות רעיונות נוספים לנוקי השקר ונרשום גם אותם. רעיונות לדוגמה:
 - אם משקרים שוב ושוב זה הופך להרגל וקשה להפסיק.
 - השקר עושה תחושה לא נעימה בלב. כשמנצחים את היצר ומתמודדים עם השקר – זה הרווח האמיתי.
 - מי שמשקר חי בחשש מתמיד שהשקר יתגלה.
 - העולם מבוסס על אמון הדדי. אם משקרים לאחרים – אחרים ישקרו לנו ובסופו של דבר אנחנו ניזוק מהשקר של עצמנו. זה מוביל לחוסר אמון הדדי.
 - אם נשקר שוב ושוב – לא יאמינו לנו גם כשנדבר אמת.

שלב ב': לשקר אין רגליים (מליאה)

- נאמר לתלמידים: יש ביטוי מפורסם האומר כי "לשקר אין רגליים". משמעות הביטוי היא כי סופו של השקר להתגלות. אנו כעת נשחק משחק הנקרא "לשקר אין רגליים".
 - יושבים במעגל וחולצים נעליים.
 - המטרה היא לנעול חזרה את שתי הנעליים. כיצד עושים זאת?
 - כל תלמיד מקבל שני פתקים ורושם עליהם את שמו.
 - כל תלמיד חושב על שני משפטים שהוא יכול לכתוב על עצמו – משפט נכון (אמת) ומשפט לא נכון (שקר). את המשפטים הוא כותב על הפתקים שקיבל (משפט אחד על כל פתק).
 - מניחים את כל הפתקים בערימה במרכז המעגל.
 - מתחילים סבב בין התלמידים. כל תלמיד בתורו מרים פתק. אם הוא הרים פתק עם משפט אמת – הוא נועל אחת מנעליו חזרה. אם הוא הרים פתק ועליו משפט שקר – התור עובר הלאה, הוא הפסיד את ההזדמנות שלו.
 - אפשר לוודא אם צדקנו בזיהוי המשפט (אם זה אמת או שקר) לפי שם התלמיד המופיע בראש הפתק.

- ממשיכים סבב נוסף בין התלמידים. הראשון שנועל חזרה את שתי נעליו – הוא המנצח (כלומר הראשון שהרים פתק אמת גם בסבב הראשון וגם בסבב השני).
- למורה: שלב זה הוא חווייתי בלבד ונועד להמחיש לתלמידים כי מי שמשקר (או יוצא לו פתק שקרי) – בסופו של דבר מפסיד.
- אם הזמן קצר אפשר לדלג על המשחק ולעשות אותו בהזדמנות אחרת. דילוג על המשחק לא יפגע ברצף השיעור או במסרים שלו.

סיכום: פינוקיו (מליאה)

- נקריא לתלמידים קטע מתוך סיפור הילדים "פינוקיו":

"איפה המטבעות?" שאל סבא ג'פטו בדאגה.
 "איבדתי אותם", ענה פינוקיו, ולפתע התרחש משהו מוזר. פינוקיו הרגיש תחושה משונה בקצה האף, ו... הופ! אפו התארך.
 סבא ג'פטו נתן לפינוקיו חמש מטבעות זהב כדי לקנות ספרי לימוד. בדרך פגשו את פינוקיו שני נוכלים שפיתו אותו לטמון את מטבעותיו באדמה כדי שיצמח לו עץ מטבעות. פינוקיו האמין להם, טמן את מטבעותיו, וכשחזר – לא היה לא עץ ולא מטבעות. שני הנוכלים לקחו את הכסף לעצמם ונעלמו. כעת שואל סבא איפה המטבעות, ופינוקיו טוען שאבדו.
 סבא הטוב שוב נותן לפינוקיו מטבעות ושולח אותו לקנות ספרים. "הפעם תשמור היטב על המטבעות, שלא יאבדו!" מזהיר סבא ג'פטו, ופינוקיו מבטיח להשתדל.
 אבל... בדרך לחנות הוא רואה קרקס גדול, ליצנים תלויים באוויר ופילים קופצים דרך חישוקי אש. פינוקיו הסקרן מתקרב לראות, אך שומר גדול חוסם אותו: "כסף בבקשה!" הוא מרעים בקולו. ופינוקיו נותן לו את המטבעות...
 ושוב הוא חוזר הביתה בלי ספרים...
 "איפה ספרי הלימוד?" שואל סבא ג'פטו כמעט בייאוש.
 "החנות הייתה סגורה", עונה פינוקיו, ושוב מרגיש תחושה מוזרה בקצה אפו...
 וכך שוב ושוב, פינוקיו ממציא דברים והאף הולך וגדל, הולך ומתארך...
 פינוקיו היה מסכן. כל הזמן הסתבך, כל הזמן נתקע לו האף ואפילו לאכול כבר לא היה יכול. הוא לא ידע מה לעשות, עד ש...
 יום אחד נגלתה אליו הפיה הטובה. הפיה פנתה אל פינוקיו בקול רך ואמרה: "פינוקיו יקירי, ביכולתי להחזיר את אפך לגודל הרגיל שלו אבל אעשה זאת בתנאי שמעתה והלאה תדבר רק אמת. תגיד תמיד-תמיד אמת גם אם זה קשה, אחרת – אפך שוב יתארך..."
 פינוקיו שמח כל כך! היה לו ממש לא נוח עם האף הארוך, והוא גם הרגיש שכולם מסתכלים עליו. כולם יודעים שהוא משקר...
 וכך אכן היה. שוב נתן סבא ג'פטו לפינוקיו מטבעות, ושוב בזבז אותן פינוקיו על שטויות. כששאל סבא ג'פטו את פינוקיו איפה המטבעות – עמד פינוקיו כהרגלו לענות: "אבדו..." אבל התחיל להרגיש תחושה מוזרה בקצה האף ומיד תיקן את עצמו: "אני מצטער סבא, בזבזתי אותן", והתחושה המוזרה באף נעלמה. במקומה הופיעה תחושה חדשה בלב. תחושה של גאווה ושמחה, תחושה של "הנה הצלחתי להגיד מה באמת קרה גם כשזה לא נעים וקצת מבייש, אבל עמדתי בזה

בע"ה
יושר ואמת, שכבה בוגרת
שיעור 3, בפתח, עולם האמת
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

בכבוד!"

- נדון עם התלמידים: לפינוקיו התארך האף בכל פעם ששיקר. האם זה הקל עליו או לא?
- נשאל את הילדים: האם הייתם רוצים שגם לכם יתארך האף בכל פעם שתגידו משהו לא נכון או לא מדויק?
- נשמע את התשובות השונות. בוודאי יישמעו תשובות לכאן ולכאן. נבקש לנמק את התשובות.
- נסכם: אצל פינוקיו כל שקר היה גלוי. כולם ידעו שהוא משקר. לנו לא גדל האף, ואף אחד לא יודע אם אנחנו דוברי אמת או משקרים. האמת היא אצלנו. החכמה שלנו היא לדבר אמת תמיד, גם כשקשה, ולדעת שבסוף זה משתלם לנו ומרגיל אותנו לחיות חיים אמיתיים ולא חיים בשקר.
- נרחיב: דבר נוסף שלומדים מפינוקיו הוא ש"אם אתה מאמין שיכולים לקלקל – תאמין שיכולים לתקן". אמנם פינוקיו שיקר, קלקל ונשא בתוצאות – אך כשתיקן האף שלו חזר לגודלו המקורי, כי תמיד אפשר לחזור בתשובה ולתקן.

<p>ב'1 אבל באמת השעה הייתה 8:00.</p>	<p>א'1 בבוקר קמתי כרגיל. אחי אמר לי: השעה 7:00, אין מה למהר...</p>
<p>ב'2 גיליתי שהיא כבר נסעה.</p>	<p>א'2 התארגנתי בנחת, עוד הספקתי להתקלח בבוקר, וכשיצאתי להסעה -</p>
<p>ב'3 אבל בסוף הוא נסע למקום אחר.</p>	<p>א'3 לא הייתה ברירה. אימא דיברה עם השכן שיסיע אותי לבית הספר,</p>
<p>ב'4 אבל באמת זו הייתה שעת אנגלית ולא הייתה לי חוברת עבודה.</p>	<p>א'4 בסוף הגעתי לכיתה ונכנסתי לשיעור. במערכת היה כתוב שזו שעה של תורה אז הבאתי חומש,</p>
<p>ב'5 המורה חייכה חיוך גדול ואמרה: "סתם עבדתי עליכם".</p>	<p>א'5 שיעור לאחר מכן המורה הודיעה על בוחן. למדתי כל ההפסקה כדי להצליח. כשהגיעה שעת הבוחן,</p>
<p>ב'6 לא היה רמי ולא כדור חדש.</p>	<p>א'6 בהפסקה רמי הודיע: כולם לבוא למגרש! יש לי כדור חדש! הגענו למגרש...</p>
<p>ב'7 וגילינו שבעצם הטיוול בעוד חודש.</p>	<p>א'7 בסוף היום הודיעו שלמחרת יוצאים טיול. התחלנו להתרגש. יום למחרת באנו כולנו עמוסי ממתקים...</p>
<p>ב'8 אבל הבייביסיטר בכלל לא התכוונה לצאת לשום פיצה. היא רק רצתה שנתנהג יפה.</p>	<p>א'8 בצהריים הייתה לנו בייביסיטר שאמרה שאם נתנהג יפה נצא בערב לאכול פיצה. כמובן שהתנהגנו יפה ואפילו לא אכלנו שניצל כדי לא להיות בשריים,</p>
<p>ב'9 וגילינו שהסרט כבר היה בשעה 15:00!!!</p>	<p>א'9 אחרי הצהריים הודיעו שיש סרט מעניין בטלוויזיה 16:00. פתחנו את הטלוויזיה בשעה 16:00...</p>
<p>ב'10 אבל לי התחשק דווקא לקנות שוקו ולחמנייה.</p>	<p>א'10 למחרת אימא שלחה אותי למכולת לקנות לחם וחלב,</p>

א'11

הבאתי למוכר עשרה שקלים וציפיתי לעודף,

ב'11

אבל לא קיבלתי שום עודף בחזרה.

א'12

חזרתי הביתה. אימא שאלה איפה הלחם והחלב ואיפה העודף...

ב'12

ידעתי שאם היא תגלה מה קניתי באמת היא תכעס, לכן המצאתי שהכסף אבד ולכן לא קניתי.

א'13

אימא חיכתה לאבא שאמר שיחזור מהעבודה ב-18:00. היא קבעה ללכת איתו לאידו פגישה.

ב'13

בשעה 18:00 אבא לא היה בבית, הוא אמר שרק עוד שעה הוא יוצא מהעבודה. אימא ביטלה את הפגישה ברגע האחרון.

א'14

לקראת שבת עברה שמועה שסבא וסבתא יבואו לשבת.

ב'14

כולנו חיכינו, התרגשנו, הכנו ציורים יפים, אך התברר שהם בכלל לא תכננו לבוא.

א'15

יום אחד התקלקל לנו המחשב. הבאנו אותו לתיקון לטכנאי.

ב'15

כשבאנו לקחת את המחשב הטכנאי טען בתוקף שמעולם לא קיבל מאיתנו מחשב. עד היום אנחנו תקועים בלי מחשב.

א'16

ביום אחר הרגשתי לא טוב והלכתי לרופא.

ב'16

הרופא נתן לי מרשם שגוי שגרם לי בחילות קשות, וכמעט הגעתי לבית החולים!

א'17

חברים רצו לבוא לבקר אותי כשהייתי חולה. הם שאלו אם המחלה שלי מידבקת.

ב'17

עניתי שלא, כי מאוד רציתי שהם יבואו. אבל באמת המחלה הייתה מידבקת מאוד...

א'18

אחד מהחברים נדבק ממני ונשאר בבית. התקשרנו אליו כדי לשמוע למה הוא לא בא לבית הספר.

ב'18

הוא לא רצה להגיד שנדבק ולכן שיקר. שהיה ביום כיף עם סבתא שלו.

א'19

כמובן שביקשנו לשמוע חוויות מהיום כיף,

ב'19

אז החבר נאלץ לשקר שוב ושוב ולספר דברים שמעולם לא היו.